

PETRI BLESENSIS

VITA

Ex ipsius potissimum epistolis et scriptoribus cœtaneis concinnata.

Petrus noster, cujus nomen toto jamdudum orbe clarissimum est, natione Gallus, patria Blesensis fuit. Quamvis enim epist. 20 et 46 Anglum se ipse prædicet, Gallum tamen et Blesis urbe Galliæ nobilissima ortum esse, vel ex ipsis epistolarum ejus ac tractatum inscriptionibus manifestum est, in quibus ubique se Petrum Blesensem dicit: neque alia omnino de causa Anglum vocari, quam quod annos viginti sex in Anglia transegerit. Hinc epist. 93 Gallum se disertis verbis proficitur. *Sumus, frater, in dulci Francia, etc. Mihi sufficit si illic vivam et moriar, ubi natus sum et nutritus.* Hinc fratrem suum Guillelmum Blesensem nominat in epist. 90 et 93. Hinc Petrum quemdam e contreraneis suis vocat Blesensem, epist. 76 et 77. Hinc denique Anglicani exsili (se enim dicit exsulem) pertæsus, epist. 160 Odoni de Soliaco, Parisiensi episcopo, scribens ex Anglia, ardentissimo patriæ desiderio teneri se ita constitetur: *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est tanto tempore, et non est qui compatiatur exsuli, non est qui commoveatur super contritione Joseph. Nunquid semper ero vagus et profugus super terram? Nemo finem imponet peregrinationi meæ, ut altem semel ante supremi spiritus exhalationem in aere nativo mihi liceat respirare.*

Parentes habuit de optimatibus Minoris Britannia virtute conspicuos, satis divites, quibus etiam ad vauperum usus facultates abundanter sufficerent (epist. 41). Quod fratres habuerit alios a Guillelmo Blesensi, quem abbatem in Sicilia fuisse ait (epist. 93), quique ejus hortatu dimissa abbatis ultimi ordinis monachis accenseri voluit, non possum asseverare. Illud scio, ex epist. 36, sororem habuisse sanctimoniam, Christianam nomine, et ex epist. 431 et 432, nepotem unum aut forsitan duos, sed an ex fratre aut ex sorore non declarat.

Adolescens ingenius artibus et politionibus litteris Lutetia, ad quam tanquam ad celeberrimum scientiarum emporium undique concurrebatur, strenuam navavit operam; poetica autem imprimis et oratorica maxime inebuit. Poetica quidem, ut epist. 76 sic innuit: *Ego siquidem nugis et cantibus veneris quandoque operam dedi: sed per gratiam illius qui me segregavit ab utero matris meæ, rejeci hæc omnia a primo lumine juventutis.* Oratorica vero, quemadmodum aperte probant hæc verba epist. 26: *Lex sacularis gloriosa suppellectili verborum, leporeque et orationis urbanitate lasciviens, me vehementer allegerat, et inebriaverat mentem meam.* Atque i. circo in epist. 8 scribit se, cum Bononia apud Italos ageret, condiscipulorum suorum precibus frequentes orationuculas habuisse ad studiosos jurisprudentiæ auditores. Quod eum etiam indicat jus utrumque, pontificium videlicet atque Cæsareum, non ignorasse.

In medicina quantum profecerit demonstrat epistola 43. Quantum in mathematicis, præfata epist. 8 manifeste etiam declarat.

Verum relicta Bononia, Lutetiam Parisiorum reversus, omnibus hæc disciplina nuntium remisit, ut unius theologiæ studio totum se traderet (epist. 26). Et quemadmodum erat præstanti ingenio, tan-

tum brevi tempore in hac divina scientia progressum fecit, ut eam devorasse potius quam didicisse creditus sit: atque inter præstantissimos ævi sui theologos, maxime ob reconditam Scripturæ sacræ scientiam, quam ipsius scripta demonstrant, merito annumerandus.

Et sane certissimum ipsius ingenii præstantiæ argumentum vel illud unicum esse potest quod in epist. 92 ait se dum unam scriberet epistolam, tres alias maxime diversas inter sese totidem viris dictasse: *Ad veritatem, inquit, non ad factantiam dico: vidit quandoque dominus Cantuariensis, et vos ipsi cum eo, multique alii, me de diversis materiis tribus dictare scriptoribus, et uniuscujusque calamo festinanti satisfacere, meque quod de solo Julio Cæsare scribitur, quartam epistolam dictare et scribere. Quod si alicui res ista in dubium venit, facti quæ so expertentia faciunt dicam fidem.*

Eximiam Blesensis nostri erga Deum charitatem quid opus est hic attingere? Hanc plurimæ ipsius epistolæ ad monachos, sanctimoniales, aliosque virtutis laude præcellentes viros scriptæ contestantur; in quibus suavissimus quidam Christianæ pietatis odor ita legentium animos afficit, ut nescio quibus igniculis se totos penetrari atque inflammari sentiant. Neque vero ipsi soli pietas illa utilis erat atque proficua, sed et in alios, occasione data, sese diffundebat, maxime cum de ecclesiastica disciplina sanctorumque canonum observatione agebatur. Tunc enim neque laboribus parcebat neque vigilis. Tunc sui ipsius commodi suarumque rerum oblitus, Dei causam, vel adversus principes viros et sacrorum antistes acriter defendebat. Sic enim Richardum Cantuariensem archiepiscopum, cujus familiaris erat atque domesticus, severe corripuit (epist. 5): necnon et palatinos quosdam episcopos, qui, neglectis gregibus fidei suæ commissis, in Siculi regis aula diutius demorabantur, ut observat Rocchus Pyrrhus abbas Siculus in Notitia Siciliae, his verbis: *Petrus Blesensis scripsit commentarium de institutione episcopi adversus Siculos antistes, qui ad obsequium regis, neglecto suo grege, versarentur in palatio. Nam ii, si vera narrat Richardus Cantuariensis archiepiscopus in litteris ad Alexandrum III per Petrum Blesensem scriptis, per septennium vel etiam per decennium a curia non recedebant.*

Quam addictus Romanæ sedi fuerit Petrus nos er satis superque indicavit, cum ab Alexandri III p. r. tibus invicto animo stetit adversus Octavianum antipapam, a cujus satellitibus Romanam pergens comprehensus est et spoliatus, ut ait ipse (epist. 48), post emensum scilicet Lutetia studiosorum suorum curriculum, cum forte Bononiam iret, et antequam in Siciliam proficisceretur, scilicet anno Domini 1163, siquidem obiit Octavianus anno 1161. Tum etiam cum denarium S. Petri, ut appellabant, elemosynam scilicet a Regibus Angliæ pro Anglorum schola in urbe Roma ab antiquo institutam solvi curavit; idque Henrico II admodum repugnanti, demum persuasit, ne pius princeps pauperes elemosyna ipsis a majoribus suis legata fraudasse vi-

deretur. Ea de re audiendus Petrus ipse in Invektiva contra depravatores operum suorum his verbis: *Bonæ memoriæ rex Henricus pro denario S. Petri quandoque adversus duos priores ordinis tui inexorabiliter et irreconciliabiliter exanderat. Nemo præsumebat se opponere ex adverso: ego steti in confractione pro eis, et in tempore iracundiæ factus sum reconciliatio.*

Unum porro præceptorem ac magistrum agnoscit Joannem Saresberiensem, postea Carnotensem episcopum, virum omni scientiarum genere excultissimum: cujus laudes cedro dignas et obelisco Polycraticus, quem de nugis curialium edidit, ad sempiternam hominum memoriam transmittit.

Hoc igitur doctore tam illustri usque Blesensis noster, ad sublimem scientiarum apicem conscendit. Quo factum est ut plerisque principibus viris acceptissimus fuerit, atque ab iisdem summis affectus honoribus. At enim a Rotrodo et comitum Perticensium familia Rothomagensi archiepiscopo et Siculorum reginæ avunculo circa an. Domini 1167 in Sicilia missus, Guillelmo II regi Siculo præceptor datus est, ipsiusque litteris ac diplomatum obsignandis præpositus, et maxima valuit apud Siculos auctoritate, veluti testatur in ep. 131, ad nepotem suum monasterioli priorem his verbis: *Tu frequenter ex ore ipsius patris qui nunc sedet, ac plerisque cardinalibus ejus, qui in diebus meis legatione functi sunt, fratris etiam mei, et abbatis S. Dionysii, aliorumque magnatum qui in terra sunt, relatione cognoscere potuisti, quod cum in Sicilia essem sigillarius et doctor regis Guillelmi II, tunc pueri, atque post reginam et Lanormitanum electum dispositio regni satis ad meum penderet arbitrium, etc.*

Reversum in Franciam paulo post Henricus II ad se evocavit in Angliam, atque ad regem Francorum magnis de rebus misit. In aula Henrici tandiu versatus est Petrus, donec quietioris vitæ cupiditate succensus, ad Richardum Cantuariensem archiepiscopum concessit, cujus cancellarium se in epist. 58 et 130 limine appellat. Hujus etiam archiepiscopi nomine legatus ad Henricum II missus est, de gravissimis Ecclesiæ rebus cum eo acturus. Denique, mortuo Henrico II, in aula Eleonora Anglorum reginæ commemoratus, multas pro ea epistolas dedit ad diversos.

Præter illam vero quam auctore Richardo Cantuariensium archiepiscopo ad Henricum II suscepit legationem, duabus aliis maxime insignibus functus est. Altera anno 1176, ad Alexandrum III Rom. pont., ut coram eo Richardi ejusdem causam ageret adversum Rogerum S. Augustini Cantuariensis abbatem designatum, qui ab archiepiscopo Cantuariensi in monasterii sui ecclesia consecrandum se contendebat, contra quam fieri debere in matre ecclesia Cantuariensi affirmabat Richardus. Verum Rogero abbati res ex voto cessit, uti narrat Willelmus Thorn in Chronicis Angliæ, ad ann. Christi 1176. Altera vero anno 1187, ex occasione litis quam Balduinus, itidem Cantuariensis archiepiscopus, cathedralis ecclesiæ suæ monachis intentaverat: volebat nimirum Balduinus collegiatam canonicorum secularium ecclesiam excitare in monachorum, qui hujus ecclesiæ canonici erant, detrimentum. Re ad Urbanum III per Petrum nostrum delata Cantuar. archiep. causa cecidit, ut videre est apud Gervasium Dorobernensem in Henrico II, ad an. 1178.

Neque immerito sane Blesensi nostro gravissima negotia commissa sunt, magnique honorum ac dignitatum tituli ab amplissimis viris delati. Ea enim erat vitæ integritate morumque sanctimonia, ut ad unius Dei gloriam et Ecclesiæ Catholicæ commodum se suaque omnia referre videretur. Nam quid agit alium, cum in epist. 130 Guillelmum Siciliæ regem Ecclesiæ jura invadentem, et episcopos pro nutu et arbitrio suo delinquentem severe corripit? Quid alium cum in ep. 123 expectat ut vel opportuna exsilii

A vel martyrii occasio se offerat? Quid alium summa illa quam exhibuit in morbis et ærumnis patientia, de qua loquitur in ep. 31. Quid aliud cum Henrici II Anglorum regis aulæ valedixit, ut securius salutis suæ consuleret? *Ductus equidem (inquit ille initio epist. 147) quodam spiritu ambitionis, me totum civilibus nudis immerseram, et eorum quæ retro sunt oblitus, me ad anteriora, sed non more Apostoli porrigebam. Verumtamen castigans castigavit me Dominus, et morti non tradidit me. Quem lecto doloris affigens, in corpus parvum, abjectum et miserum spiritum suæ indignationis effudit. Anxiabar ad mortem; jamque animæ et corporis divortium certissime imminabat; sed intelligens Pater misericordiarum quia datura esset mihi vezatio intellectum, iratus misericordiæ recordatus est, simulque spiritum iræ suæ cohibuit, et a me ambitionis spiritum exsufflavit. Sic pallium cum Joseph, cum Matthæo telonium, sindonem cum Joanne, cupiditatis hydrium cum Samaritana relinquere et abjicere decrevi. Adjutum me Dominus, et ambitionis ardorem, quem prius in me torrentes auri et argenti temperare non poterant, ros divinæ miseratiōnis extinxit. Denique quid aliud indicat Christiana illa humilitas, qua motus ad sacrum presbyteratus ordinem nisi ætate admodum proventa promoveri se non est passus (epist. 127 et 139)? Neapolitanum archiepiscopatum, episcopatum, quoque his in partibus alium semel atque iterum sibi oblatum recusavit, et honorem, ut ipse ait epist. 131, ex onere meliensi, motus ambitiosos ad sobrios mediocritatis terminos limitavit.*

B Quamquam autem ex nonnullis ipsius epistolaram locis divitias ambuisse suisque commodis plus æquo servisse videatur, nihilominus tamen quanto studio paupertatem coluerit ex ejus epist. 58 satis intelligitur. Et revera quomodolibet divitias ambuisse suisque commodis studuisse putandus est, qui decanatu quodam cessit in Cisterciensium monachorum gratiam (epist. 152), propterea quod corruptos canonicorum suorum mores non posset in melius emendare? Qui in epist. 5 Richardum archiepiscopum Cantuariensem, cujus erat cancellarius, acriter verbis insectatur, quod commissum sibi gregem ea qua par erat sollicitudine non regeret. Qui unica Carnotensis Ecclesiæ præbenda contentus, in principis Guillelmi Senonum archiepiscopi domicilium recipi exoptabat. Qui denique senio confectus, ad eam egestatem venit, ut quantumvis pluribus ad Henrico II beneficiis affectus, quantumvis duorum olim in Cantuariensium archiepiscoporum cancellarius, Bathoniensi archidiaconatu invidorum quorundam ac malivolorum hominum factione pulsus est, et postmodum Lundinensi archidiaconatu donatus, cui revera honoris plurimum, emolumenti parum annexum erat, ad Innocentium III Rom. pont. scripsit (epist. 151), ut aliquem sibi redditum provideret, quo archidiaconi Londinensis munus digne posset sustinere.

C Tandem ejus virtus (quod plerumque summis et optimis viris accidit) invidiæ telis patuit, adeo ut in Invektiva contra obtrectatorem necesse habuerit famam suam adversus ejuſdem hominis malivoli calumnias tutari, et epist. 149 archidiaconi dignitatem imposturis quibusdam sibi jam semel ereptam fuisse conqueratur. Verum ad cumulum malorum omnium accessit quod, omni calamitatum ærumnarumque genere conflictatus, in alieno solo, quod exsilium in epist. 160 appellat, extremum vitæ diem clausurit, non in patria suæ, quod maxime in votis habebat. Cum enim in summa senectute ad Odonem Parisiensem episcopum scriberet, eumque rogaret ut se ab exsilio liberaret, epistolam ita concludit: *Cui non licet in patria vivere, saltem liceat sepeliri.*

D Obiit in Angliā, si historicis fides, anno reparatæ salutis humanæ 1200. Nam licet de ipsius mortis anno nihil certi atque explorati habeamus, quo tamen obierit tempore ex epist. 151, ad Innocent. III

data circa annum 1199, licet aliquatenus conijcere. Quanti non a popularibus suis modo, sed etiam ab exteris, præsertim Anglis habitus sit, docet Nicolaus Harpfeldius, Anglicus auctor, qui in Historiæ Anglicanæ capite 20 de eo sic loquitur: *Petri Blesensis amplæ dotes non patiuntur ut nuda et simplici eum nomenclatura dimittat. Fuit enim vir omni genere doctrinæ pro illis temporibus excultissimus, non Anglus ille quidem, sed homo Gallus, quem propter eruditionem et prudentiam plurimi fecit Henricus II. Ejus opera usus est sæpe in legationibus apud externos obeundis. Et Balduino ille causam Romæ a rege et Balduino missus contra monachos strenue tutatus est. Qua in re amarius eum Gervusius exagitat quasi architectum et principem omnium illarum turbarum. Videtur fuisse vir ingenui et liberalioris animi in vitiis non solum amicorum et mediocrium, sed et principum virorum reprehendendis. Nec sibi temperat quominus amicum quemdam, qui Carthusianorum, cui se dederat, disciplinam reliquerat; Richardum Saresberiensem archidiaconum, et Roffensem episco-*

pum, venationum et aucupii plus justo studiosos: sed et Richardum [al. Richardos] Bathoniensem et Cantuariensem episcopos officii sui admovent, atque apud ipsum regem queritur de injuriis quibus populum vicecomites, et ii quibus regiarum silvarum custodia credita erat, afficerent. Regem de nece D. Thomæ accurate purgat, ostenditque quantum præsidii in omnibus suis angustiis in demortui precibus et patrocinio poneret. Videtur fuisse ab epistolis Richardo Cantuariensi, et inter præcipuos amicos Joannem Carnotensem coluisse, ad quem variæ epistolæ visuntur. Quarum lectionem tantum fecit Henricus rex, ut admonerit omnes eum suas epistolas colligere, quas magno legendi desiderio teneri, se dicebat. Fuit Bathoniensis archidiaconus, et deinde Londinensis, postremo Cantuariensis. Sacerdotio ornatum tradunt. Et quantum ego hactenus legi, reperio quod se diaconum appellet, non sacerdotem. Inter alia multa quæ lucubravit, scripsit Vitam Wilfridi archiepiscopi, et confessoris Guthlaci, et pervenit usque tempora Richardi regis.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

De Petro Blesensi satis superque in ejus Vita diximus, nunc de operibus ipsius paucis te monitum volo, benevole lector. Ante annos 150, id est anno 1519, Petri Blesensis opera in unum corpus a se redacta publici juris fecerat Jacobus Merlinus, doctor theologus Parisiensis, vir singularis doctrinæ et pietatis, qui et majoris ecclesiæ pœnitentiarius, et ecclesiæ S. Mariæ Magdalensæ in civitate archipresbyter fuit, qui etiam Concilia generalia in unum volumen collegit, et multa alia opera edidit. Hic primus (a) cum Petrum Blesensem, qui olim tantopere in Ecclesia refuserat, in tenebris fere delitescere ægre ferret, eum summo labore edendum curavit, licet editionem hanc minus correctam et in pluribus maneam ob exemplarium inopiam reliquerit. Hunc secutus octoginta post annos, scilicet anno 1600, Joannes Busæus, vir æque doctus ac pius, scriptisque suis satis notus, eodem studio inflammatus, Petrum Blesensem in lucem iterum produxit. Quia tamen Merlini editionem non viderat, quædam quæ in ea edita fuerant prætermisit, nempe Sermones, tractatum *De perfidia Judæorum*, et maximam partem tractatus *De amicitia Christiana*; quos tamen tractatus duos quinque post annis, inventis novis mss. codicibus edidit in volumine quod *Paralipomena Petri Blesensis* inscripsit. Ambobus, utpote de republica Christiana litteraria bene meritis, magnam habemus gratiam; verum cum utriusque editionis exemplaria jam dudum deessent, et a viris doctis summo studio efflagiterentur, ac nemo huic operi manum admoveret, ego, studiosorum licet minimus, libentissime hunc laborem amicorum consilio suscepi, quem in utilitatem Ecclesiæ, pro qua sola laborare institui, redundatum videbam. Quid in hac editione præstiterim, paucis accipe, amice lector. Ex duobus prioribus editionibus unam fecimus, ita ut quæ in una deerant ex altera suppleremus. In nostra porro editione exemplar Busæi utpote sincerius secuti sumus, quod tamen in multis oper. mss. codd. undequaque conquisitorum quam accuratissime fieri potuit emendavimus. Verum epistolarum argumenta, va-

riantes lectiones cum notis, elenchos, indices et marginales notas, ut et breves indices duos proverbiorum et vocum barbararum quales edidit, retinimus. Sermones autem Petri Blesensis genuinos jam a Merlino editos restitimus; quos quidem emendatiores dare non licuit, cum nulla eorum exemplaria mss. quantacunque adhibita diligentia et inquisitione reperire potuerimus; notas solum marginales, et Scripturæ loca, quæ deerant, apposuimus. His addidimus sermonem eximium, scilicet 75, in duos Psalmi xcm versiculos opera R. P. D. Simonis Guillemoti monasterii Sancti Ghissemi in Hannonia subprioris, qui eum ex codice manuscripto Camberonensis cœnobii non sine labore descriptum benigne ad nos transmisit. Plura etiam de novo adjecimus; scilicet cum multa adhuc Blesensis opera in bibliothecis delitescere didicissemus, nulli labori, nullis etiam impensis pepercimus, ut ea recuperare possemus.

Tandem post diuturnam et anxiam propter belorum calamitates expectationem duos insignes tractatus accepimus ex bibliotheca Oxoniensi, scilicet *De utilitate tribulationis*, et *Quales sunt*. Hoc autem beneficium acceptum referimus clarissimi viri Henrici Justelli Christophori filii singulari humanitati, ad quem hi duo tractatus ab eruditissimo viro D. Vallis, professore Savilliano geometriæ in Academia Oxoniensi, non sine magno labore emendati missi sunt.

De utilitate operum Petri Blesensis nihil dicam: judicium enim meum proferre post tot ac tantos viros, qui a 500 prope annis cum laudibus extulerunt, magnæ temeritatis esset: cum vix ullus auctor celebris reperiat qui honorificam de eo mentionem non fecerit, quantum ad historiam et ad mores, atque etiam ad sanam Ecclesiæ doctrinam pertinet, ut non immerito inter postremos Ecclesiæ Patres annumerandus nonnullis videatur.

Hæc sunt quæ in universum de operibus Petri Blesensis dicenda habuimus, amice lector. Nunc per partes singula examinanda sunt. Sed prius operum omnium Catalogus texendus.

(a) Proflerant tamen antea Petri Blesensis *Epistolæ* absque loci et temporis nota (sed *Bruzellæ*, ap. fratres vitæ communis, circa 1480) in-fol. Episto-

las septem supra centum complectitur hæc editio, quam ignoravit Petrus de Gussanvilla.

EDIT. PATR.